

Personer med diabetes om tandvård

I denna kortfattade delrapport presenteras resultat från Svenska Diabetesförbundet senaste medlemsenkät. Ämnet som analyseras är hur personer med diabetes bedömer sin tandhälsa och i vilken utsträckning de har råd att söka tandvård vid behov. Enkäten innehöll tre frågor runt detta ämne. Svaren på frågorna redovisas i sin helhet på sidan 3-4.¹ Vidare finns det på sidan fem fritextsvar som visar hur tandhälsan hos personer med diabetes, som samtidigt har små ekonomiska marginaler, drabbas när dessa grupper avstår tandvård därför de inte har råd.

Drygt en halv miljon i Sverige lever med diabetes, en siffra som ökar i takt med att fler personer insjuknar i diabetes – främst diabetes typ 2. Samtidigt anslås det i internationella uppskattningar att runt en tredjedel av alla diabetesfall bland personer med diabetes typ 2 redan idag kan vara odiagnostiserade.² Cirka 10 lever med diabetes typ 1, och cirka 85-90 med diabetes typ 2. Antalet barn med diabetes uppgår till cirka 8 000. Ytterligare 900 barn får sjukdomen varje år.

Dagligen dör 5–6 personer i Sverige där diabetes är den underliggande dödsorsaken.³ Komplikationer och följsjukdomar orsakar lidande och står för de klart största kostnaderna inom diabetesvården – cirka 70 procent av dessa.⁴ En studie från år 2020 visar att enbart komplikationer orsakade av typ 2-diabetes kostade vården 2,5 miljarder kronor.⁵

Diabetes är en kronisk sjukdom som ofta över tid inverkar på munhälsan. Hos vuxna personer med diabetes, som haft sin sjukdom en längre period, är parodontit vanligare än hos andra. Det gäller framför allt om det inte är möjligt att hålla stabila och låga blodsockervärden. Parodontiten kan påverka glukoskontrollen och starta en spiral som drabbar bägge sjukdomstillstånd negativt. Här påverkar den försämrade munhälsan diabetessjukdomen i negativ riktning genom förhöjda blodsockernivåer, vilket sin tur försämrar munhälsan, och det skapas en ond cirkel.

Snittåldern för vuxna med diabetes i primärvården var år 2022 nära 69 år.⁶ Många med diabetes har alltså pension och det finns en risk att inflationen medför en sämre hälsa inom ekonomiskt svaga grupper. Ut över personer med små pensioner, visar studier, att diabetes generellt är vanligare bland personer med sämre socioekonomiska förutsättningar.⁷ För dessa grupper slår inflationen extra hårt. En konsekvens kan bli – utöver försämrad livskvalitet och hälsa för den enskilda individen på kort sikt – en för samhället kostsam behandling av komplikationer och följsjukdomar på längre sikt. Det riskerar att bli en av konsekvenserna om personer med diabetes avstår tandvård till följd av ekonomi.

Denna delrapport visar, att 15 procent svarar att de under 2022 hade svårt – mycket, ganska eller i någon utsträckning - att ha råd med kostnaderna som följer av att leva med diabetes. Många i denna grupp avstår därför från tandvård. På totalen är det elva procent som under de senaste 12

¹ Resultaten som framgår av tabellerna på sidan 3-4 anges i "andelar i procent". På sidan fem redovisas några fritextsvar.

² Prim Care Diabetes. 2018;12(1):13-22: Heltberg A, Andersen JS, Sandholdt H, Siersma V, Kragstrup J, Ellervik C. Predictors of undiagnosed prevalent type 2 diabetes – The Danish General Suburban Population Study.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28964672/> [Använd: 2023-05-05]

³ Svenska Diabetesförbundet, 2022, *Diabetes*, Tillgänglig: <https://www.diabetes.se/diabetes/> [Använd: 2023-02-20]

⁴ Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (2015): "Påverkbara kostnader för typ 2-diabetes år 2020 och år 2030 i Sverige" - [IHE Rapport 2015:1](#) [Använd: 2023-02-20]

⁵ Diabetologia (2020) 63:2582–2594: "Costs of diabetes complications: hospital-based care and absence from work for 392,200 people with type 2 diabetes and matched control participants in Sweden" [Kostnader För Diabetes Typ2](#)

⁶ Nationella Diabetesregistret (2022): "Årsrapport 2022" - <https://www.ndr.nu/#/arsrapport>

⁷ Se exempelvis Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (2023): "Folkhälsorapport 2023 Stockholms län" - [Folkhälsorapport 2023 Stockholms län \(folkhalSORapportstockholm.se\)](#) [Använd: 2023-05-05]

månaderna avstått från tandvård, därför att de inte har råd. I de ekonomiskt utsatta grupperna uppgår den samma andel till 36,6 procent. Vidare visar kartläggningen att andelen som anser att de har en dålig eller mycket dålig tandhälsa i de ekonomiskt mest utsatta grupperna uppgår till 34 procent. På totalen var samma andel 13 procent. Det finns med andra ord ett tydligt samband mellan den socioekonomiska situationen för den enskilda individen och dennas tandhälsa.

Tandvård behöver därför integreras i hälso- och sjukvården samt inkluderas i högkostnadsskyddet. Det är inte bara rätt och rimligt, det är även samhällsekonomiskt klokt. Detta för att undvika onödiga kostnader i form av diabeteskomplikationer samt minska mänskligt lidande i form av dålig munhälsa. Vid Socialstyrelsens senaste revidering av de nationella riktlinjerna för diabetes framkom det att en bättre glukoskontroll till följd av förbättrad tandvård är kostnadseffektivt i ett samhällsperspektiv.⁸ På totalen framkommer följande svar i enkäten (se diagrammen nedan för mer utförliga resultat):

1. 15 procent uppger att de under 2022 hade svårt – mycket, ganska eller i någon utsträckning - att ha råd med kostnaderna som följer av att leva med diabetes.
2. 13 procent bedömer sin tandhälsa som antingen dålig eller mycket dålig.
3. 11 procent svarar att de under de senaste 12 månaderna avstått från tandvård, därför att de inte har råd.

Svenska Diabetesförbundet: Svenska Diabetesförbundet företräder personer med diabetes, i alla åldrar och alla typer av diabetes, samt dessa personers familjer och närstående som också påverkas av sjukdomen. Vi har med vår 80-åriga historia en bred erfarenhet av och kunskap om hur livet med diabetes ser ut, och vi stöttar personer med diabetes genom hela livet i olika situationer och faser. Vi samlar nära 21 000 medlemmar hos oss, och har ett 100-tal lokal- och regionföreningar i hela landet.

Det beräknas finnas drygt 500 000 personer med diabetes i Sverige idag. Diabetes är en kronisk sjukdom som personen lever med från insjuknandet och under hela livet. Sjukdomen kräver kontinuerlig uppmärksamhet, kontroll samt löpande bedömning och analys av situationen genom avancerad egenvård. Samtidigt är risken stor att personer med diabetes över tid drabbas av allvarliga följsjukdomar. Dagligen dör 5-6 personer i Sverige där diabetes är den underliggande dödsorsaken.

Metod: Undersökningen genomfördes med webbenkät som skickades ut till medlemmar i Svenska Diabetesförbundet med tillgänglig mejladress som har uppgett att de har antingen typ 1- eller typ 2-diabetes. Syftet var att få kunskap om hur personer med diabetes upplever sin hälsa, vilka kostnader som gruppen har för att sköta sin sjukdom samt hur det fungerar med tillgången till läkemedel. Här redovisas delresultat när det gäller tandvårdsfrågorna i enkäten.

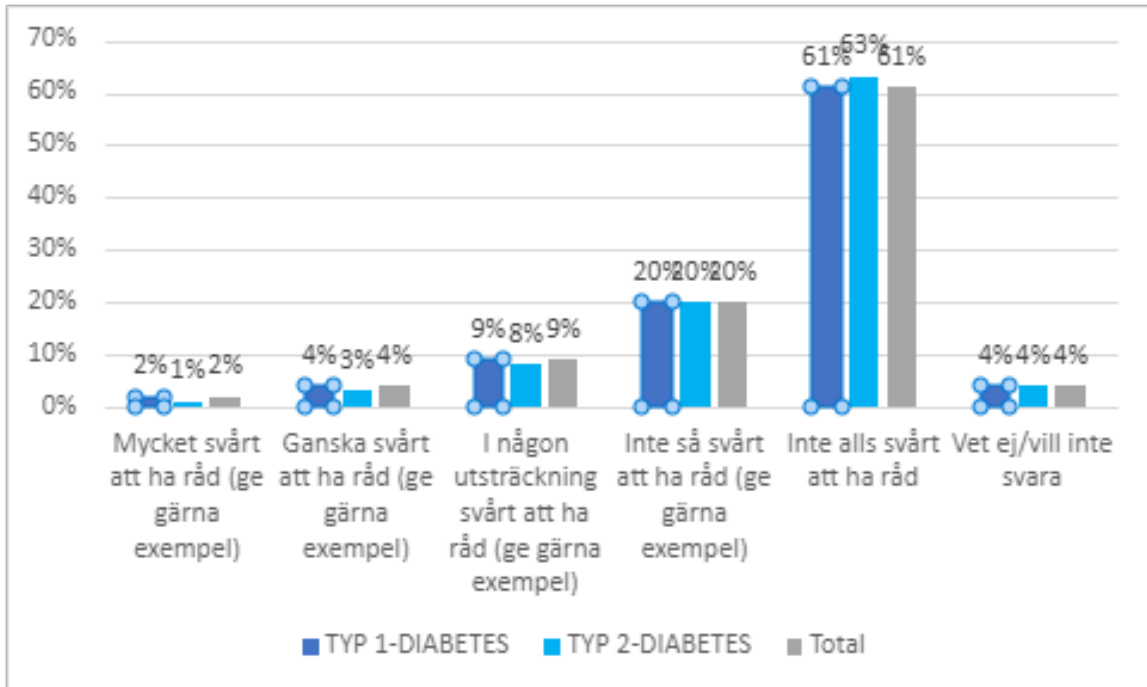
Frågeformuläret skickades ut till 9 017 potentiella respondenter onsdagen den 8 februari och enkäten stängdes onsdagen den 22 februari år 2023. Två påminnelser har gått ut under denna period. 3 463 svar inkom⁹, vilket ger en svarsfrekvens på 38,4 procent.

Kontaktuppgifter: Vill du vet mer om undersökningen kontakta gärna Flemming Kristensen, ansvarig utredning och påverkan - 070 463 77 25 eller flemming.kristensen@diabetes.se

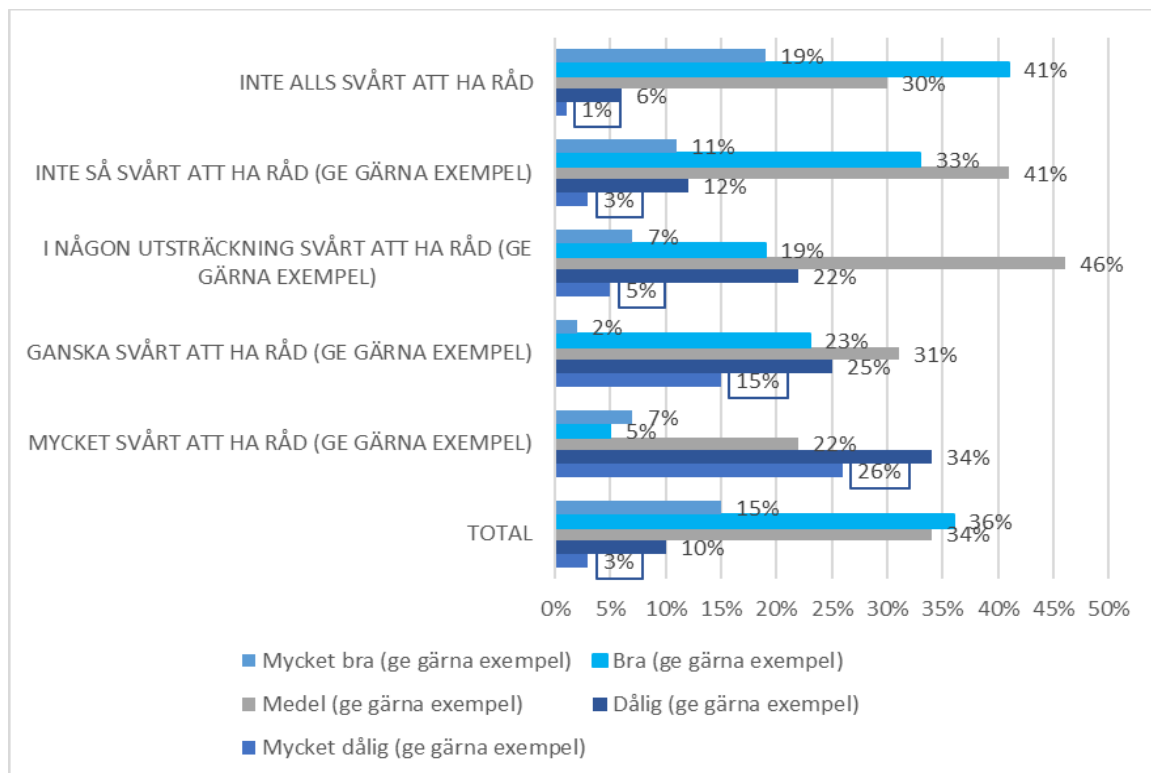
⁸ Socialstyrelsen (2018): " Nationella riktlinjer för Diabetesvård" - <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2018-10-25.pdf>

⁹ Siffran är respondenter som har besvarat alla frågor i undersökningen. När det gäller de resultaten som redovisas i denna delrapport, så är det 3 475 medlemmar i Svenska Diabetesförbundet som har besvarat frågorna.

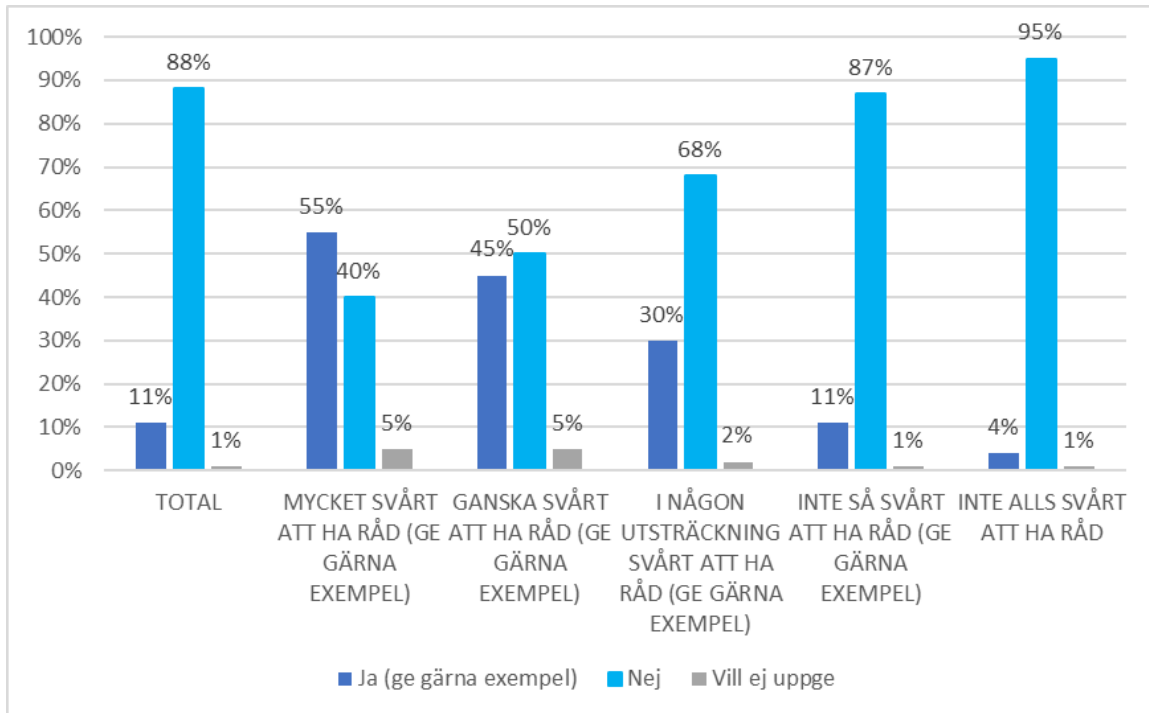
Var det under 2022 svårt för dig att ha råd med kostnaderna som följer av din diabetes?

Hur bedömer du din tandhälsa?

Har du under de senaste 12 månaderna avstått från tandvård, därför att du inte har råd?

Några röster från undersökningen från gruppen som under 2022 hade mycket svårt att ha råd med kostnaderna som följer av att leva med diabetes

- Tänderna går sönder, även framtänder. Haft många hål och dragit ut många tänder.
 - Genomgår stor reovering av tänderna på grund av långvarig muntorrhet.
 - Har inte råd att gå till tandläkaren, jag har inte varit i väg på 5 år.
 - Tandrotter har blivit svagare de senaste åren och medfört att man inte längre kan laga utan man måste dra ut tänder.
 - Jag saknar flera tänder.
 - Gamla lagningar har släppt, tuggytan är taggig och ojämn, jag har ont i munnen.
 - Muntorrhet, karies och tandsten.
 - Tandlossning pga diabetes.
 - Min muntorrhet har gjort att tänderna börjar gå sönder.
 - Värk och trasiga tänder.
 - 5 rotfyllningar, 4 kronor.
 - Har fått dra ut flera tänder på grund av att jag haft diabetes i 33 år.
 - Finns saker tandläkaren vill göra, men min ekonomi klarar inte den kostnaden.
 - Undersökning skulle visa på stora behov som jag inte har råd med.
 - Om jag skulle ha råd att betala skulle jag fixa från idag.
 - De senaste 3-4 åren har jag inte gått till tandläkaren.
 - Jag har inte gått på regelbunden kontroll.
 - Har inte råd att gå till tandläkaren.
 - Har visserligen en tandvårdsförsäkring men den gäller inte för allt.
 - Har inte råd. Jag har 4000 kronor i månaden från Försäkringskassan.
-